Zborsko pjevanje i socijalne vještine pjevača

Proleta, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:098150

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

MARTINA PROLETA

ZBORSKO PJEVANJE I SOCIJALNE VJEŠTINE PJEVAČA

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

izv. prof. art. dr. sc. Antoaneta Radočaj – Jerković

Osijek, 2020.

Zahvala

Zborska glazba za mene predstavlja jedinstvenu i posebnu ljubav. Od prvoga dana studiranja znala sam da će moj diplomski rad biti isključivo vezan uz zborsku glazbu. Tako je i bilo - do posljednjeg dana tu nije bilo dvojbe.

Prvenstveno bih htjela zahvaliti svojoj mentorici izv. prof. art. dr. sc. Antoaneti Radočaj – Jerković koja me uvela u svijet zborske glazbe, koja mi je omogućila da pjevanjem u zboru doživim najljepše glazbene i životne trenutke i koja me naučila kako istinski voljeti i živjeti glazbu. Hvala za životno mentorstvo i također za usmjerenje i upute prilikom izrade ovog diplomskog rada!

Zahvaljujem se i profesoru Davoru Dediću, višem predavaču, koji također ima značajnu ulogu u mom glazbenom životu. Hvala što ste me naučili da glazbom izražavam slobodu svoga uma!

Također hvala i svim onim profesorima koji su svojim savjetima i usmjeravanjima utjecali na moj glazbeni put.

Veliko hvala mojim roditeljima, sestri i bratu koji su uvijek vjerovali u mene i podupirali me u svim mojim životnim odlukama, a posebno se zahvaljujem i svojim prijateljima na strpljenju, razumijevanju i podršci u svim situacijama.

Hvala svima koji su na bilo koji način pridonijeli izradi ovog diplomskog rada, a posebno roditeljima djece naših Osječkih zumbića i dragim zborskim pjevačicama, članicama Vokalnog ansambla Brevis, koji su s izrazitim zadovoljstvom sudjelovali u provedenom istraživanju i omogućili njegovu realizaciju.

Ovaj rad posvećujem svim zaljubljenicima u zborsku glazbu, ali i onima koji će to tek postati. Zborsko pjevanje ne može se opisati riječima, to je kao čarolija – jedna duša, a bezbroj različitih tijela i srca. Velika je sreća što svatko ima priliku doživjeti takvu čaroliju, a najveća je čar to što nam ju nitko ne može oduzeti.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Martina Proleta, potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom *Zborsko pjevanje i socijalne vještine pjevača* te mentorstvom izv. prof. art. dr. sc. Antoanete Radočaj-Jerković rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, 1.7. 2020.

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD 1

2. ZBORSKO PJEVANJE 2

2.1. ULOGE ZBORSKOG PJEVANJA 4

2.1.1. Glazbena uloga zborskog pjevanja 5

2.1.2. Socijalna uloga zborskog pjevanja 5

2.1.3. Odgojna uloga zborskog pjevanja 6

2.2. PJEVAČKI ZBOR KAO IZVANNASTAVNA I IZVANŠKOLSKA GLAZBENA AKTIVNOST . 7

2.3. VODITELJ PJEVAČKOG ZBORA KAO GLAVNI POKRETAČ USPJEŠNOG FUNKCIONIRANJA ZBORA 9

3. SOCIJALNE VJEŠTINE 11

3.1. STRUKTURIRANO UČENJE SOCIJALNIH VJEŠTINA 13

3.2. DIMENZIJE SOCIJALNIH VJEŠTINA 14

3.3. RAZLIKA IZMEĐU SOCIJALNIH KOMPETENCIJA I SOCIJALNIH VJEŠTINA 17

3.4. SASTAVNICE SOCIJALIH KOMPETENCIJA 18

4. STJECANJE SOCIJALNIH VJEŠTINA SUDJELOVANJEM U RADU PJEVAČKOG ZBORA 20

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA 22

5.1. Uzorak 22

5.2. Postupci i instrumenti 22

5.3. Statistički postupci 23

5.4. Hipoteze i istraživačka pitanja 23

6. REZULTATI I RASPRAVA 25

6.1. Mišljenja i opažanja roditelja o razvoju socijalnih vještina njihova djeteta/pjevača 25

6.2. Mišljenja i opažanja zborskih pjevača o razvoju njihovih socijalnih vještina 29

6.3. Usporedba mišljenja i opažanja zborskih pjevača o razvoju njihovih socijalnih vještina s mišljenjima i opažanjima roditelja o razvoju socijalnih vještina njihove djece/pjevača 38

7. ZAKLJUČAK 41

8. SAŽETAK 42

9. SUMMARY 43

10. LITERATURA 44

11. PRILOZI 46

1. UVOD

Vrijednost zborskog pjevanja zasniva se na činjenici da je ono prvenstveno umjetnost povezivanja i homogenizacije ljudskih glasova s ciljem zajedničkog stvaranja (izvođenja) glazbe te izravnog prenošenja određenog glazbenog doživljaja na druge ljude. Biti dijelom pjevačkog zbora pojedinca oplemenjuje mnogim životnim vrijednostima koje su od izrazitog značaja za njegov osobni rast i razvoj. Autorica Radočaj-Jerković (2017:7) definira pjevački zbor „...*ne samo kao skupinu ljudi koja pjeva zajedno, nego kao instrument koji diše zajedno i to tako da dah dijeli naizmjence, koji slušaju jedni druge i usklađuju se prema zajedničkoj ideji izvedbe, svjesni činjenice da su uspješni u onome što rade samo ukoliko ostvare zajednički uspjeh.*"

Kao dio spomenutih životnih vrijednosti koje se ostvaruju zborskim pjevanjem, poseban naglasak u ovom radu stavljen je na razvijanje socijalnih vještina pjevača. Budući da je zborsko pjevanje, između ostalog, smatrano sredstvom socijalnog povezivanja, sudjelovanjem u zborskoj zajednici pojedinci imaju mogućnost stjecanja onih socijalnih vještina koje im omogućuju zdravo i uspješno funkcioniranje u određenoj sredini.

Tema ovoga rada je zborsko pjevanje i socijalne vještine pjevača. Prvi dio rada obrađuje općenite karakteristike zborskog pjevanja i socijalnih vještina, a sastoji od sljedećih poglavlja: *Zborsko pjevanje, Pjevački zbor kao izvannastavna i izvanškolska aktivnost, Uloge zborskog pjevanja, Voditelj pjevačkog zbora kao glavni pokretač uspješnog funkcioniranja zbora, Socijalne vještine, Strukturirano učenje socijalnih vještina, Dimenzije socijalnih vještina, Razlika između socijlanih vještina i socijalinh kompetencija, Sastavnice socijalnih kompetencija te stjecanje socijalnih vještina sudjelovanjem u radu pjevačkog zbora.*

Drugi dio rada prikazuje istraživanje provedeno s dvije dobno različite skupine ispitanika; prvu skupinu čine roditelji djece pjevača predškolske i rane školske dobi, a drugu skupinu djevojke i žene koje su kao djevojčice pjevale u istom zboru, a od kojih većina pjeva i danas. Istraživanjem se nastojala utvrditi prisutnost te potencijalan razvoj određenih socijalnih vještina s obzirom na aktivno sudjelovanje u radu pjevačkog zbora.

2. ZBORSKO PJEVANJE

,,Zborska glazba nije samo jedno obično ljudsko zanimanje. To je nešto što pogađa u srce našeg čovječanstva, našeg pripadanja zajednici i naše duše. Kada pjevaš – izražavaš svoju dušu kroz pjesmu. A kada pjevaš zajedno s grupom ostalih pjevača – to postaje puno više. Svi ti ljudi otvaraju svoja srca i duše kako bi stvorili savršenu harmoniju, a to je upravo ono što je potrebno današnjem svijetu punom nesklada. Ovo je samo jedno simbolično objašnjenje koje opisuje kako je to kada su ljudska bića u harmoniji – to je lekcija za naše vrijeme i za sva vremena. Duboko u to vjerujem."

– John Rutter

Glazba je od davnih vremena smatrana sastavnim dijelom čovjekova života koja svojim djelovanjem povezuje različite ljude i društvene zajednice. Kao dio čovjekove svakodnevice, postoje različiti načini djelovanja glazbe na razvoj pojedinca i poboljšanje kvalitete njegova života. Glazba predstavlja sredstvo za izražavanje različitih ljudskih emocija, ali i za pružanje osobnog zadovoljstva i proširivanje interesa. Kao jedno od najstarijih načina glazbenog izražavanja, pjevanje je od postojanja prvih civilizacija bilo sredstvo komuniciranja među ljudima koje je vremenom razvilo vlastiti umjetnički izričaj. Pjevajući u zajednici, ljudi su ostvarivali različite životne potrebe kao što su primjerice: socijalizacija, razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici, izražavanje vlastite kreativnosti i mnoge druge: „*Siegmund-Schultze govori o vrijednosti zbornog pjevanja ne samo zbog kolektivnosti nego i zbog razvijanja životne radosti, humanizma, ljubavi za narod, zalaganja za sreću svih, za obitelj*‘’ (Rojko, 2012: 55).

Zborsko pjevanje umjetnost je koja višestruko oplemenjuje i obogaćuje život pojedinca. Pjevajući u zboru, osim osobnih sposobnosti i afiniteta, pojedinci ostvaruju vrijednosti koje im pomažu u socijalizaciji i interakciji s drugima. Razvoj glazbenih sposobnosti i vještina, disciplinirano st, suočavanje sa strahovima i izazovima, razvoj samopouzdanja, stvaranje pozitivne slike o sebi, stvaranje prijateljstava, razumijevanje i surađivanje, poštovanje i prihvaćanje te istinska radost i veselje samo su neke od vrijednosti koje se ostvaruju zborskim pjevanjem. Prije svega, zborsko pjevanje temelji se na zajedništvu i suradnji između svih sudionika zajednice: „*Bit je rada pjevačkog zbora u međusobnom usklađivanju i ostvarivanju glazbene sinergije među pjevačima kojom streme stvaranju zajedničke umjetničke izvedbe’’* (Radočaj-Jerković, 2017:85).

Govoreći o povijesnom razvoju zborskog pjevanja, može se reći kako je od postojanja prvih civilizacija ono imalo značajnu ulogu u društvu, obrazovanju i religiji. Glazbeni život u starom vijeku većinom se odvijao u raznim hramovima, dvorovima i drugim značajnim društvenim mjestima, a glavna funkcija pjevanja bila je veličanje dvorskih, vjerskih i vojnih svečanosti. U razdoblju Antičke Grčke poseban se naglasak stavljao na ostvarivanje odgojne uloge glazbe, a s vremenom dolazi do pojavljivanja velikog broja zborskih oblika sa specifičnom izvanglazbenom primjenom (Andreis, 1951 prema Radočaj-Jerković 2017).

Nadalje, u srednjem vijeku dolazi do osnivanja prvih pjevačkih škola *Scholae cantorum* u kojima su pojedinci mogli razvijati svoje glazbeno obrazovanje te pjevati u raznim crkvenim zborovima, dok razdoblje humanizma i renesanse obilježava prvo pojavljivanje školskih zborova te korištenje novih školsko-didaktičkih formi (Rojko, 1996: prema Radočaj-Jerković, 2017).

Prema Rojko (2012) u 17. stoljeću glazba prestaje biti pod utjecajem Crkve, a istovremeno dolazi do pojave novih pedagoških ideja i društvenih promjena. Važne promjene u glazbenoj nastavi donosi 18. stoljeće koje obilježava djelovanje filozofa Jean Jacquesa Rousseaua. U značajnom djelu *Emil ili o odgoju,* Rousseau iznosi važne značajke vezane uz glazbeni odgoj: „*On zastupa tezu da dijete mora prvo praktično muzicirati pa tek onda učiti note, da pjesme koje dijete pjeva moraju odgovarati njegovoj dobi i da Emil mora sam pronalaziti pjesme''* (Rojko, 2012:11).

Glazbena nastava u općeobrazovnim školama doživljava značajan napredak u 19. stoljeću. Potpuno oslobađanje od crkvenog utjecaja dovodi do upoznavanja s narodnim pjesmama koje nisu imale izrazitu glazbenu vrijednost što je u konačnici smanjenjilo kvalitetu školskog pjevanja (Radočaj-Jerković, 2017). Nadalje, u 20. i 21. stoljeću nastava glazbe u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju realizirana je uvođenjem novog Nastavnog plana i programa; predmet pod nazivom *Pjevanje* omogućuje učenicima glazbeno opismenjavanje koje će ih osposobiti za pjevanje po notama u zboru (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 1948 prema Rojko, 2012).

2.1. ULOGE ZBORSKOG PJEVANJA

Zborsko pjevanje je aktivnost koja teži ostvarivanju raznih uloga usmjerenih na važnost pojedinca u zajednici, ali također i na zajednicu kao skupinu ljudi sa zajedničkim interesima. U prvobitnim društvenim zajednicama grupno muziciranje imalo je ulogu osnaživanja duha zajedništva utemeljenog na ljudskim osjećajima i ciljevima. Kasnije se smatralo kako izražavanje kroz glazbu utječe na odgoj te spoznajni i edukacijski razvoj mladih, a također može pomoći u jačanju nacionalnih osjećaja i izgrađivanju identiteta pojedinca. Pjevanje je najprirodnija aktivnost smatrana i čovjekovim osnovnim izričajem te se može prakticirati i bez prethodnog glazbenog obrazovanja, što opravdava činjenica da je dugo bila prisutna kao najzastupljenija glazbena aktivnost u odgoju i obrazovanju (Dodig Baučić 2016).

U današnje vrijeme, glazba i pjevanje imaju značajnu ulogu u odgoju i obrazovanju koja se većinom ostvaruje u izvannastavnim aktivnostima. Jedna od najprisutnijih izvannastavnih aktivnosti upravo je zborsko pjevanje čije su uloge u odgoju i obrazovanju vrijedne za višestruki razvoj učenika: „*Zajedničke značajke svrhe i uloge zborskog pjevanja na svim razinama odgoja i obrazovanja usmjerene su na razvijanje glazbenih sposobnosti, sklonosti i vještina sudionika, kao i poticanje pozitivnih modela ponašanja koji doprinose procesima socijalizacije te svestranom i optimalnom razvoju ljudskih potencijala sudionika s posebnim naglaskom na usvajanju sastavnica estetskog odgoja"* (Radočaj-Jerković, 2017:90).

Radočaj-Jerković (2017) smatra da zborsko pjevanje ima višeznačnu ulogu usmjerenu na umjetnička, odnosno glazbena i odgojna očekivanja koja se ostvaruje usmjeravanjem na potrebe učenika kao pojedinca, škole i društvene zajednice.

1. *Potrebe učenika kao pojedinca, ostvarenjem glazbene i odgojne uloge zborskog pjevanja,*
2. *potrebe zajednice učenika, ostvarenjem socijalne uloge zborskog pjevanja,*
3. *potrebe škole, ostvarenjem kulturno – umjetničke uloge zborskog pjevanja,*
4. *potrebe društvene zajednice, ostvarenjem javne kulturne uloge zborskog pjevanja* (Radočaj – Jerković, 2016:13).

2.1.1. Glazbena uloga zborskog pjevanja

Temeljna uloga zborskog pjevanja je glazbena uloga; učenici se odlučuju na sudjelovanje u pjevačkom zboru kao izvannastavnoj aktivnosti upravo zbog osobnog interesa prema glazbi. Pjevački zbor zajednica je koja okuplja sve one učenike koji pokazuju inicijativu za sudjelovanje u aktivnostima takve vrste. Radočaj-Jerković (2017) smatra da su to učenici koji generalno imaju slične glazbene sposobnosti, a žele unaprijediti svoj glazbeni potencijal usvajanjem i razvijanjem novih glazbenih vještina. Važnu funkciju u ostvarivanju glazbene uloge zborskog pjevanja ima učitelj; njegov zadatak je poučiti učenike pjevačkoj vještini, postići ujednačenost između usvojenih pjevačkih vještina te osmisliti glazbeni repertoar prema kriterijima glazbene smislenosti i estetske prihvatljivosti. Svi nabrojani zadatci ostvaruju se s ciljem dostizanja određene estetske i umjetničke razine u glazbenoj izvedbi (Radočaj-Jerković, 2017).

2.1.2. Socijalna uloga zborskog pjevanja

Zašto je socijalna uloga zborskog pjevanja od iznimne važnosti za razvoj učenika? Autorica Radočaj-Jerković (2017) smatra kako sudjelovanjem u zborskim aktivnostima učenici razvijaju osjećaj za pripadnost grupi, prihvaćaju zajedničke obrasce ponašanja te razvijaju osjećaj za zajedništvo. Nadalje, na socijalnu ulogu zborskog pjevanja znatno utječu i vršnjački odnosi; zajedničko pozitivno stvaranje i suradnja odrazit će se na generalno funkcioniranje pjevačkog zbora te stvaranje pozitivne klime, dok loši odnosi među pjevačima mogu rezultirati napuštanjem aktivnosti. Autorica navodi kako na ostvarenje socijalne uloge utječe i dobna heterogenost; učenici surađuju s učenicima različitih dobi što znatno utječe na razvoj njihovih socijalnih kompetencija. Prema svemu navedenom, socijalna uloga zborskog pjevanja definira se kao: „*poticanje pozitivnih modela ponašanja koji doprinose procesima socijalizacije učenika putem usvajanja kvalitetnih odgojnoobrazovnih glazbenih sadržaja te upoznavanja, suradnje i druženja s vršnjacima sličnih interesa, sustava vrijednosti i oblika ponašanja*“ (Radočaj-Jerković, 2017:17).

2.1.3. Odgojna uloga zborskog pjevanja

Odgoj se odnosi na osnovnu ljudsku potrebu kojom se razvijaju čovjekove osobine ličnosti, izgrađuju stavovi i mišljenja te stvaraju društvene vrijednosti potrebne za uspješno funkcioniranje u socijalnom okruženju. Zborsko pjevanje kao izvannastavna aktivnost usmjerava se na ostvarivanje odgojne uloge u čijem su središtu učenik i njegove potrebe. Prema Radočaj-Jerković (2017) odgojna uloga zborskog pjevanja usmjerava se na razvoj pozitivnih osobina ličnosti kao što su otvorenost, znatiželja, empatija, odgovornost, tolerancija i svestranost, a također i na poticanje mladih ljudi na timski rad, suradnju i provođenje slobodnog vremena na kvalitetan način. Prema svemu navedenom, odgojna uloga zborskog pjevanja definira se kao *„sudjelovanje u procesima realizacije individualno i društveno orijentiranih temeljnih odgojnih ciljeva koji za rezultat imaju svestran i optimalan razvoj učeničkih ljudskih potencijala s posebnim naglaskom na usvajanju sastavnica estetskog odgoja, normi i vrijednosti, a putem učešća u kvalitetnim glazbenim aktivnostima*" (Radočaj – Jerković 2017:17).

2.2. PJEVAČKI ZBOR KAO IZVANNASTAVNA I IZVANŠKOLSKA GLAZBENA AKTIVNOST

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti od izrazitog su značaja za kvalitetnu i učinkovitu realizaciju učenikovog slobodnog vremena. Pohađanjem takvih aktivnosti, učenici dobivaju priliku za ostvarivanje vlastitih potencijala te razvijanje vlastite kreativnosti i drugih značajnih vještina potrebnih za njihov osobni rast i razvoj*: „Kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenici mogu aktivirati svoje stvaralačke snage za čije zadovoljavanje i izražavanje nisu imali prilike u ostalim vidovima života"* (Mlinarević, Brust, 2009:1). Sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima koje učenik samostalno odabire s obzirom na svoje interese i potrebe, smatra se idealnim rješenjem za problem negativnog utjecaja socijalnog okruženja i svijeta tehnologije koji utječe na kvalitetno provođenje učenikovog slobodnog vremena (Proleta, Svalina, 2011).

Razlike između provođenja izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti odnose se prvenstveno na organizaciju oblika rada, a potom na realizaciju provođenih aktivnosti; izvannastavne aktivnosti se odnose na umjetničke, kulturne, sportske, znanstvene i druge aktivnosti koje se provode unutar školske zajednice, dok izvanškolske aktivnosti okupljaju učenike drugim institucijama izvan škole. S druge strane, jedna od temeljnih zajedničkih karakteristika spomenutih aktivnosti je visok stupanj motivacije učenika. Samostalnim biranjem aktivnosti usklađenim s njihovim osobnim interesima, učenici lakše i brže usvajaju nova znanja, surađuju s drugim učenicima, razvijaju vještine timskog rada, razvijaju osjećaj odgovornosti i usvajaju pozitivne radne navike (Cindrić, 1992: prema Šiljković, Rajić, Bertić, 2007).

Pjevački zbor kao izvannastavna aktivnost smatra se ključnom aktivnošću za ostvarivanje učenikovih glazbenih potencijala: „*To su prava mjesta aktivnog muziciranja i to iz dvaju razloga: prvo, jer je jedino u ansamblima, a ne u razredu moguće postići razinu muziciranja dostojnu predmeta i učenika, i, drugo, u ansamble će se učenici uključivati vlastitom voljom, bit će, dakle, intrinzično motivirani*" (Rojko, 1996:137). U osnovnim školama može se susresti s pjevačkim zborom mlađe školske dobi i starije dobi; pjevački zbor mlađe školske dobi okuplja učenike od prvog do četvrtog razreda i predvode ga učitelji razredne ili predmetne nastave, dok zbor starije

školske dobi okuplja učenike od četvrtog ili petog do osmog razreda i predvode ga učitelji predmetne nastave Glazbene kulture (Radočaj-Jerković, 2017).

Budući da nastavni planovi i programi nisu odredili ciljeve za područja izvannastavnih aktivnosti, cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi može se primijeniti i na aktivnosti zborskog pjevanja. Prema tome, ciljevi su definirani kao: uvođenje učenika u glazbenu kulturu i upoznavanje s osnovnim elementima glazbenog jezika, razvijanje glazbene kreativnosti te sposobnost procjenjivanja glazbe. Svi navedeni ciljevi također se primjenjuju na planiranje, strukturiranje i vrednovanje aktivnosti zborskoga pjevanja (Nastavni plan i program za osnovne škole, 2006: prema Radočaj-Jerković, 2017).

Osim kao izvannastavna aktivnost, zborsko pjevanje također se može ostvarivati kao izvanškolska aktivnost: „*Dječji pjevački zborovi nisu nužno vezani samo za osnovne škole. Njihova aktivnost prisutna je i u okviru različitih organizacija kao izvanškolska aktivnost te se organiziraju i kao nastavni predmet u glazbenim školama*" (Begić, Šulentić Begić, Grundler, 2016). Kao jedan od nastavnih predmeta glazbene škole, učenici su ovisno o usmjerenju obavezni upisati Skupno muziciranje (zbor ili orkestar). Predmet zborskog pjevanja provodi se prema modelu otvorenog kurikuluma, a ciljevi i zadatci te općeniti plan i program predmeta nisu jasno definirani nego se mogu poistovijetiti s ciljevima glazbenog obrazovanja u glazbenim školama (Radočaj-Jerković, 2017).

Prema Radočaj-Jerković (2017) suvremena glazbena pedagogija razlikuje tri filozofska smjera koji definiraju ciljeve i zadatke aktivnosti zborskog pjevanja: utilitaristički ili svrhoviti pristup, estetički pristup te praktični pristup. Utilitaristički ili svrhoviti pristup odnosi se na ishodišne rezultate odgojno obrazovnog rada koji su često neglazbene prirode, ali su usmjereni na elemente kao što su, primjerice, procesi usvajanja pjevačkih vještina, povećanje pjevačkog opsega te razvoj ostalih glazbenih sposobnosti i vještina. S druge strane, estetičkim pristupom zagovara se isključivo estetička vrijednost glazbe: „*...primjena takvog pristupa u zborskom pjevanju uključuje ostvarenje estetičkih principa u procesu rada, u smislu odabira estetski prihvatljivog programa, oblika i načina rada, a ne nužno postizanja rezultata estetske vrijednosti*" (Jorgensen, 1994: prema Radočaj-Jerković, 2017). Praktični pristup odnosi se poticanje aktivnog muziciranja u školama s ciljem stvaranja : „*suvremene, multikulturalne, tolerantne i otvorene zajednice.* (Elliot, 1995: prema Radočaj-Jerković, 2017).

2.3. VODITELJ PJEVAČKOG ZBORA KAO GLAVNI POKRETAČ USPJEŠNOG FUNKCIONIRANJA ZBORA

„Veliki vođe su poput najboljih dirigenata – oni posežu izvan partiture kako bi pronašli čaroliju u svojim pjevačima." - *Blaine Lee Pardo*

Voditelj pjevačkog zbora ima jedinstvenu ulogu u zborskoj zajednici. Često se spominje kako je zbor ogledalo svoga zborovođe; način na koji zborovođa pristupi svom zboru, njegove riječi, pokreti, geste – sve to utječe na stvaranje identiteta pjevačkog zbora. Voditelj pjevačkog zbora mora biti višestruko kompetentan, posvećen, discipliniran, entuzijastičan, karizmatičan, pun razumijevanja, tolerantan, pravedan i strpljiv te mora biti u stanju točno odrediti ciljeve svoga zbora. Kada zborovođa preuzme odgovornost nad zborom, on postaje ne samo voditelj zbora nego i organizator, motivator i lider*: „Vođenje pjevačkog zbora iziskuje od dirigenta, osim posjedovanja visoke razine glazbeno – stručne kompetentnosti, i one osobine, znanja i vještine koje su karakteristične za uspješne menadžere, odnosno lidere u drugim djelatnostima kao što su obrazovanje, politika, gospodarstvo i slično"* (Radočaj-Jerković, 2018:405). Kvalitetnim voditeljem pjevačkog zbora može se nazvati voditelj koji je u stanju nadahnuti svoj zbor i time potaknuti svoje pjevače na ostvarivanje zacrtanih ciljeva. Govoreći o karakteristikama voditelja i načinima upravljanja, postoje dva specifična stila rukovođenja pjevačkim zborom. Amato Neto (2005; prema Radočaj-Jerković, 2017) razlikuje autoritativnog (tradicionalnog) dirigenta i inovativnog (modernog) dirigenta, a njihove karakteristike opisane su u tablici 1.

Tablica 1. Stilovi rukovođenja pjevačkim zborom (Amato Neto, 2005: prema Radočaj-Jerković, 2017)

Autoritativan (tradicionalan) dirigent	**Inovativan (moderan) dirigent**
Centralist	Podupire, usmjerava, vodi
Udaljen od grupe	Dio grupe
Kontrolira ponašanje članova	Kreira rezultate na temelju ciljeva grupe
Uvijek traži krivce za pogreške	Potiče grupu da zajednički ostvari ciljeve
Ne vrednuje obrazovni napredak grupe	Vrednuje obrazovni napredak grupe
Nameće svoje ideje	Podupire dobre ideje
Nameće oblike ponašanja za sve članove grupe	Teži postizanju konsenzusa svih članova grupe

Rad s pjevačkim zborom vrlo je kompleksan i zahtjeva posjedovanje glazbeno-stručnih kompetencija koje se odnose na: ovladavanje vokalnom tehnikom, pjevanje, sviranje, dirigiranje te znanje o glazbi. Isto tako, jedna od važnih uloga voditelja pjevačkog zbora odnosi se na ostvarivanje odgojnih ciljeva usmjerenih na razvoj pozitivnih osobina ličnosti kao što su: komunikativnost, ambicioznost, otvorenost, susretljivost, tolerantnost, prijateljstvo, želja za suradnjom, marljivost, suosjećajnost, pouzdanost, pružanje pomoći drugima i mnoge druge. Također, biti voditeljem pjevačkog zbora podrazumijeva ovladavanje pedagoškim, didaktičkim i metodičkim kompetencijama, ali i organizacijskim vještinama ukoliko se želi ostvariti javna uloga zbora (Radočaj-Jerković, 2017).

Osim na zboru, zborovođe moraju redovito raditi na sebi usavršavajući se na raznim seminarima i stručnim skupovima vezanim za zborsko pjevanje, skupljajući znanja koja će pomoći da njihov zbor što uspješnije funkcionira. Pohađajući razne seminare također će sklapati razna poznanstva, razmjenjivati iskustva s kolegama sličnih interesa te se upoznati s različitim zborskim repertoarom i načinima rada drugih zborovođa (Radočaj-Jerković, 2017).

Govoreći o odnosu voditelja pjevačkog zbora i njegovih pjevača, može se reći da je to specifičan odnos kojeg karakterizira međusobno poštovanje i razumijevanje te kvalitetna komunikacija i iskrenost. Zašto je odnos okarakteriziran kao specifičan? Između voditelja i njegovih pjevača postoji posebna povezanost koja se ne može usporediti niti s jednim drugim odnosom. Zajedničko muziciranje i protočnost glazbe koju reproduciraju su upravo ti specifični intimni trenutci koji čine rezultat uloženog truda kako voditelja, tako i pjevača. Pravi voditelj je onaj koji inzistira na tome da od svojih pjevača izvuče ono najbolje što imaju u sebi, a istodobno ih inspirira i potiče na daljnji rast i napredak u svakom smislu.

3. SOCIJALNE VJEŠTINE

Kao mnoge psihološke i ponašajne sastavnice, socijalne vještine mogu se definirati na brojne načine. Socijalne vještine pripadaju među najčešće pogrešno shvaćene psihološke sastavnice. Problematikom definiranja adekvatnih socijalnih vještina autori smatraju njihovu naizgled jednostavnost, ali također i oslanjanje na brojne druge psihološke i ljudske značajke kao što su: osobnost, inteligencija, stavovi, percepcija, samoprocjena i društvena interakcija. Jedan od problema definiranja socijalnih vještina također predstavlja činjenica da razne discipline kao što su socijalni rad, odgoj i obrazovanje, psihologija, psihijatrija i sl. definiraju socijalne vještine na osnovu shvaćanja iz vlastite perspektive, stoga nije sporno da se u literaturi mogu pronaći razna objašnjenja vezana uz socijalne vještine. (Merrell, Gimpel, 1998)

Michelson, Sugai, Wood i Kazdin (1983; prema Merrell, Gimpel 1998) definiraju socijalne vještine prema sljedećim komponentama:

1. socijalne vještine usvajaju se učenjem,
2. socijalne vještine sastoje se od specifičnih verbalnih i neverbalnih ponašanja,
3. socijalne vještine odnose se na socijalnu uključenost pojedinca i njegove reakcije,
4. socijalne vještine stječu se djelovanjem u društvu,
5. socijalne vještine interaktivne su po prirodi,
6. socijalne vještine pod utjecajem su osobnih karakteristika i karakteristika okoline.

Prema spomenutim komponentama, Merrell i Gimpel (1998) zaključuju da su socijalne vještine skup naučenih, složenih i specifičnih ponašanja koja teže ka socijalnoj uključenosti pojedinca i njegovih reakcija na okolinu i specifične situacije s kojima se susreće.

Staub (1988; prema Ajduković, Pečnik 1993) definira socijalne vještine kao uvježbane sposobnosti koje pojedinac uči od ranog djetinjstva u obitelji, a koje se kasnije mijenjaju kroz interakciju s drugima - vršnjaci, škola i druga socijalna okruženja kojima pojedinac pripada.

Razvoj socijalnih vještina rezultirat će uspostavljanjem kvalitetnih i uspješnih socijalnih odnosa, ali i osobnim zadovoljstvom pojedinca (Ajduković, Pečnik, 1993).

Nadalje, autor Riggio (1986; prema Malkić Aličković, 2017) smatra kako su socijalne vještine naučene sposobnosti i strategije kojima se nastoje poboljšavati međuljudski odnosi, a razrađuju se kroz tri temeljne dimenzije: izražajnost, osjetljivost i kontrola. Spomenute dimenzije ostvaruju se kroz emocionalno-neverbalnu i socijalno-verbalnu domenu. Emocionalna izražajnost, emocionalna osjetljivost i emocionalna kontrola pripadaju emocionalno-neverbalnoj domeni, dok socijalna izražajnost, socijalna osjetljivost i socijalna kontrola pripadaju socijalno-verbalnoj domeni. Ukoliko pojedinac želi ostvariti uspješno socijalno funkcioniranje, važno je da posjeduje sve vještine koje pripadaju spomenutim domenama, odnosno potrebna je uravnotežena razvijenost i korelacija između emocionalno-neverbalne i socijalno-verbalne domene (Malkić Aličković, 2017).

Prema Žižak (2003) socijalne vještine su specifična ponašanja pojedinca koja se ostvaruju kroz specifične situacije, a sastoje se od različitih interpersonalnih ponašanja, ponašanja usmjerenih prema zadatku i ponašanja usmjerenih prema sebi. Gersham (1997; prema Žižak 2017) smatra kako se u literaturi mogu pronaći tri skupine definicija socijalnih vještina. Prva skupina se odnosi na definicije prema kojima se socijalno vještom djecom smatraju ona djeca koja su prihvaćena od vršnjaka te popularna u školi i zajednici u kojoj djeluju. Nadalje, druga skupina se odnosi na bihevioralno definiranje prema kojima su socijalne vještine situacijski specifična ponašanja koja povećavaju mogućnosti nagrađivanja, a smanjuju vjerojatnost kažnjavanja socijalnog ponašanja pojedinca. U treću skupinu autor ubraja vještine definirane kao socijalna ponašanja smatrana dobrim pokazateljima socijalne kompetentnosti.

3.1. STRUKTURIRANO UČENJE SOCIJALNIH VJEŠTINA

Jedan od pristupa koji se bavi proučavanjem socijalnih vještina, poznatiji pod nazivom *Strukturirano učenje socijalnih vještina (*L'Abate i Milan, 1985; prema Ajduković, Pečnik 1993) definiran je kao psihološka intervencija kojom se prihvaćaju prethodno definirani sadržaji s ciljem poboljšavanja socijalnog ponašanja. Takvim pristupom postiže se ostvarivanje ciljeva kao što su samoaktualizacija, razvoj samopouzdanja te uspješno socijalno funkcioniranje. Socijalne vještine koje se razvijaju raznim metodama strukturiranog učenja su: slušanje, postavljanje pitanja, započinjanje i održavanje razgovora, regulacija emocija, traženje pomoći, zahvaljivanje i pohvaljivanje, uključivanje, davanje i slijeđenje uputa, ispričavanje, uvjeravanje, poznavanje i izražavanje tuđih osjećaja, traženje dozvole, pomaganje, dijeljenje, samokontrola, zauzimanje za prijatelja, postavljanje cilja, donošenje odluka i sl. Komponente strukturiranog učenja su učenje opažanjem, modeliranje, igranje uloga, davanje povratne informacije te prijenos naučenog u okruženju učenika (Ajduković, Pečnik, 1993). Autorica Žižak (2003) u članku „Konceptualni aspekti učenja socijalnih vještina" navodi sljedeću tablicu:

KORACI U PROCESU STRUKTURIRANOG UČENJA – RAZLIČITI MODELI		
Procedura po „Skillstreaming modelu"	Procedura po Modelu socijalnih vještina (Argyle, 1995)	Proceduralni elementi kooperativnog učenja
1. Definiranje vještina 2. Modeliranje 3. Prepoznavanje koristi od vještine u sadašnjosti i budućnosti 4. Izbor osoba za igranje uloga 5. Priprema situacije za igru 6. Igranje uloga 7. Davanje povratne informacije 8. Davanje domaće zadaće (vježbanje u budućnosti) 9. Izbor novih osoba za igranje uloga	1. Objašnjavanje vještine i modeliranje 2. Igranje uloga 3. Komentar trenera i/ili playback na videu 4. Ponavljanje	1. Postavljanje jasnih ciljeva 2. Davanje jasnih i potpunih uputa 3. Formiranje heterogenih grupa 4. Stvaranje pozitivne međuzavisnosti unutar grupa 5. Učiniti potrebne informacije dostupnima 6. Omogućiti individualnu odgovornost 7. Osigurati nagrade za grupna i individualna postignuća 8. Omogućiti jednake mogućnosti za uspjeh svima 9. Dati eksplicitne upute o tome kako razvijati procosijalne vještine 10. Omogućiti reflektiranje i evaluacija procesa učenja u grupi

Tablica 2: Koraci u procesu strukturiranog učenja – različiti modeli (Žižak, 2003)

3.2. DIMENZIJE SOCIJALNIH VJEŠTINA

Socijalne vještine mogu se podijeliti u nekoliko dimenzija. Prema raznim izvorima iz stručne literature, postoji šest različitih dimenzija socijalnih vještina: emocionalna izražajnost, emocionalna osjetljivost, emocionalna kontrola, socijalna izražajnost, socijalna osjetljivost i socijalna kontrola. Svaka dimenzija predstavlja karakteristike određenih vještina i njihovu ulogu u razvoju i uspješnosti socijalnog funkcioniranja pojedinca.

Emocionalna izražajnost

Riggio i Reichard (2008; prema Malkić Aličković 2017) smatraju kako emocionalna izražajnost predstavlja vještinu zaduženu za neverbalno izražavanje emocija i stavova uz pomoć mišićne aktivnosti lica i gestikulacijama koje su povezane s unutrašnjim stanjima organizma. U trenutcima kada pojedinac pokušava sakriti emocije, neosporna je činjenica da će ih pokazati na drugi način: „ *…Možemo prestati govoriti o onome što osjećamo, ali ne možemo prestati o tome slati signale, jer emocije uvijek nađu načina da procure bilo preko tona glasa, pokreta i držanja tijela, bilo preko facijalnih ekspresija koje su najčešći izvor informacija o emocionalnom stanju osobe…''* (Petrović 2007: prema Malkić Aličković 2017:381-382). Ovisno o situaciji, pojedinci često pokazuju tendenciju ka izražavanju pozitivnih, a potiskivanju negativnih emocija. Da bi se postigla uspješnost u emocionalnoj izražajnosti potrebno je izražavanje i negativnih emocija uz uvjet da se vlastite negativne emocije ne prenose na druge ljude (Riggio i Reichard 2008: prema Malkić Aličković 2017). Djeca uče emocionalnu izražajnost prvenstveno od svojih roditelja; ukoliko ih roditelji nauče da je dozvoljeno osjećati i izražavati pozitivne, ali i negativne emocije, velika je vjerojatnost da će dijete uspješno razviti svoj socijalni identitet i biti prihvaćeno od strane vršnjaka (Eisenberg i sur.,1999: prema Malkić Aličković 2017).

Emocionalna osjetljivost

Emocionalno osjetljivim osobama nazivamo one osobe koje imaju sposobnost prepoznavanja emocionalnih izraza drugih ljudi i sklone su razvijanju visoke razine empatije (Zabukovec i Kobal-Grum, 2004; prema Malkić Aličković 2017). Značajnu ulogu imaju roditelji koji svojim primjerom i odgojnim metodama izravno utječu na razvoj emocionalne osjetljivosti djeteta: *„ …Ukoliko se djeca potiču na razmišljanje o emocijama koje osjećaju ili o sličnostima između vlastitih i problema drugih ljudi, to može pomoći u razvoju djetetove sklonosti da suosjeća ili da ga obuzme empatijska tuga ili empatijski stress kada gleda druge kako pate…''*(Eisenberg i sur., 1999: prema Malkić Aličković 2017:383).

Emocionalna kontrola

Čudina Obradović i Obradović (2006; prema Jurčević Lozančić 2016) smatraju kako emocionalna kontrola omogućuje pojedincu da izražavanje vastitih emocija uskladi sa zahtjevima društvene okoline. Kao primjer emocionalne kontrole Katz i McClellan (1999; prema Calkins, 1994) navode „ *…sposobnost da se obuzda frustracija dovoljno dugo da bi se riješio neki sukob – razvija se iz interakcije s primarnim skrbnicima i iz djetetova prirođenog temperamenta…''* Osobe koje imaju razvijenu visoku razinu emocionalne kontrole imaju mogućnost upravljanja i kontroliranja vlastitih emocija u društveno nepovoljnim i stresnim situacijama. Eisenberg i sur. (1999; prema Malkić Aličković, 2017) navode kako djeca koja imaju razvijenu emocionalnu kontrolu ostvaruju pozitivne reakcije od nastavnika i vršnjaka, dok s druge strane djeca koja ne uspijevaju kontrolirati svoje emocije često ne budu u potpunosti prihvaćena i izazivaju negativne reakcije sredine što znatno otežava njihovo socijalno funkcioniranje.

Socijalna izražajnost

Pojedinci koji imaju razvijenu vještinu socijalne izražajnosti većinom su otvorene i komunikativne osobe uvijek pozitivno prihvaćene u društvu. Malkić Aličković (2017:384) socijalnu izražajnost definira kao *„vještinu verbalnog izražavanja i uključivanja drugih ljudi u socijalnu interakciju."* Socijalna izražajnost djetetu omogućuje sposobnost uspješnog izražavanja

misli, stavova i osjećaja; dijete koje ima razvijenu vještinu socijalne izražajnosti ima prednost u socijalnoj interakciji u odnosu na djecu čije je socijalna izražajnost slabo razvijena (Petrović, 2007: prema Malkić Aličković, 2017). Ukoliko pojedinac pokazuje vještinu verbalnog izražavanja, s jedne strane postat će svjestan svojih osjećanja i misli, a s druge strane primit će i razumjet povratnu informaciju o njima: takva vještina omogućuje pojedincu da svoje ponašanje korigira u odnosu na ono što se zahtjeva od njega u određenoj situaciji (Petrović i Grljak 2005: prema Malkić Aličković, 2017).

Socijalna osjetljivost

Socijalna osjetljivost tumači se kao vještina koja pojedincu omogućuje sposobnost prepoznavanja i tumačenja tuđih socijalnih situacija (Riggio, 1986; Riggio i Reichard, 2008; prema Malkić Aličković, 2017). Socijalno osjetljivo ponašanje podrazumjeva poznavanje socijalnih normi, običaja i pravila te razumijevanje emocija i životnih okolnosti drugih ljudi. Socijalna osjetljivost stječe se kroz obiteljsko djelovanje u najranijoj dobi, a razvija se daljnjim socijaliziranjem kroz odnose s vršnjacima (Malkić Aličković, 2017).

Socijalna kontrola

Malkić Aličković (2017) socijalnu kontrolu definira kao vještinu samopredstavljanja i igranja uloga. Samopredstavljanje omogućuje pojedincu da svjesno utječe na to kako ga drugi ljudi percipiraju: *„Ljudi su osjetljivi na to kako ih drugi vide i zato koriste mnoge oblike kontrole utisaka kako bi druge natjerali da na njih reagiraju onako kako oni žele”*(Gidens 2007: prema Malkić Aličković, 2017:385). U literaturi se može susresti s asertivnim i obrambenim taktikama samopredstavljanja; asertivne taktike primjenjuju se u slučaju kada pojedinac sugerira drugima kako ga trebaju doživljavati, a obrambene taktike primjenjuju se kada pojedinac pokušava obraniti svoj identitet (Burušić 2007: prema Malkić Aličković, 2017). Nadalje, pojedinci često u interakciji s drugima igraju uloge te koriste defenzivna i protektivna ponašanja; defenzivna ponašanja koriste da bi sačuvali vlastitu sliku situacije, dok protektivna ponašanja koriste da bi zaštitili sliku situacije koju su stvorili drugi (Gahagan, 1998: prema Malkić Aličković, 2017).

3.3. RAZLIKA IZMEĐU SOCIJALNIH KOMPETENCIJA I SOCIJALNIH VJEŠTINA

Kao u slučaju socijalnih vještina, postoje brojna neslaganja vezana uz objašnjavanje socijalnih kompetencija koje se u stručnoj literaturi definiraju s različitih gledišta autora. Uvažavajući razne definicije, Jurčević Lozančić (2011) socijalne kompetencije promatra kao razvijanje osobnih znanja i vještina radi učinkovitog suočavanja s raznim izazovima i prilikama. Nadalje, autori Waters i Sroufe (1993; prema Katz i McClellan 1999) kompetentnog pojedinca smatraju osobom koja iskorištava poticaje iz okoline u svrhu postizanja što boljih razvojnih rezultata koji omogućuju kompetentno sudjelovanje u društvima kojima pripada. Što se tiče razvoja socijalnih kompetencija u ranom djetinjstvu, Katz i McClellan (1999) smatraju da su socijalno kompetentna djeca ona koja sa zadovoljstvom sudjeluju u interakcijama i aktivnostima s odraslim osobama i svojim vršnjacima.

Koja su to obilježja koja čine razliku između socijalnih kompetencija i socijalnih vještina? Proučavajući razna definiranja, različiti autori zaključuju kako postoje znatne razlike između spomenuta dva termina. Prema Jurčević Lozančić (2011) vještine se odnose na specifična ponašanja pojedinca, dok se kompetencije odnose na način na koji pojedinac koristi vještine u socijalnom okruženju. Autorica time zaključuje da su socijalne vještine „*…jedna od sastavnica ponašanja koja vodi socijalnoj kompetenciji, a odnosi se na cjelokupnu kvalitetu socijalne akcije neke osobe…*" (Jurčević Lozančić, 2011:272). Prema spomenutim razlikama može se zaključiti kako se socijalne vještine i socijalne kompetencije međusobno isprepliću, uzimajući u obzir da socijalne kompetencije osim socijalnih, obuhvaćaju životne, komunikacijske i interpersonalne vještine.

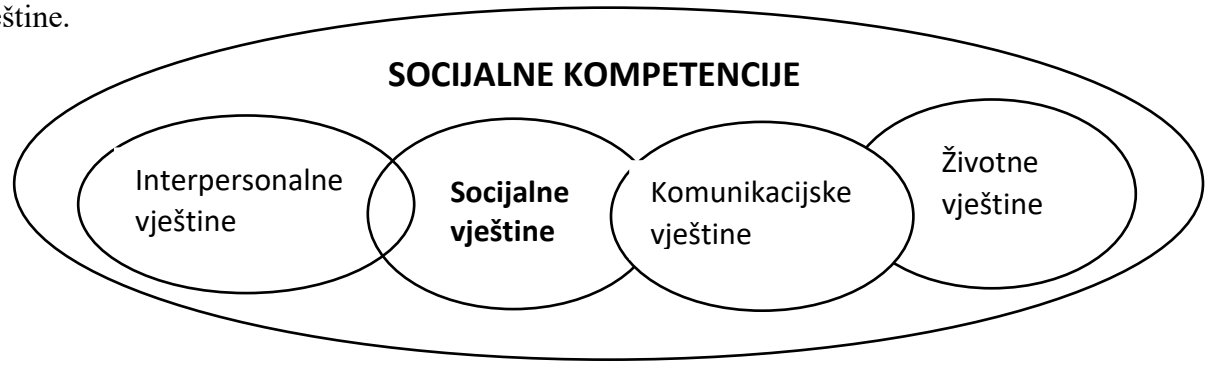

Slika 1. Ispreplitanje socijalnih vještina i socijalnih kompetencija

3.4. SASTAVNICE SOCIJALIH KOMPETENCIJA

Katz i McClellan (1999) razlikuju nekoliko značajnih sastavnica socijalnih kompetencija koje su neophodne za razvoj socijalne interakcije. Regulacija emocija, socijalna znanja i razumijevanja, socijalna umijeća i socijalne dispozicije glavne su sastavnice socijalnih kompetencija bez kojih pojedinac ne bi mogao uspješno funkcionirati u socijalnoj zajednici.

Regulacija emocija

Regulacija emocija jedna je od sastavnica socijalnih kompetencija koja predstavlja vještinu pojedinca da svoje emocije usklađuje sa zahtjevima okoline, a istodobno zaštiti od neugodnih emocija i usmjeri ih na način da ne ometaju njegovo daljne funkcioniranje (Jurčević Lozančić, 2016). Značajnu ulogu u uspješnoj regulaciji emocija kod djece imaju roditelji: *„Roditelji su prvi modeli koji potiču emocionalnu osviještenost, emocionalnu komunikaciju i regulaciju djetetovih osjećaja. Također, oni su medijatori koji vrednuju i usmjeravaju djetetove osjećaje kako bi pružili emocionalnu podršku, proširili njegovo postojeće emocionalno razumijevanje te unaprijedili regulaciju emocija"* (LaFreniere, 2000; Greenspan, 2003; Rose-Krasnor i Denham, 2009: prema Jurčević Lozančić 2016:35). U daljnjem razvoju, dijete postaje kompetentnije u izražavanju svojih emocija i preuzima kontrolu nad njihovim izražavanjem što omogućuje uspješno samostalno reguliranje svojeg emocionalnog ponašanja (Jurčević Lozančić, 2016).

Socijalna znanja i socijalna razumijevanja

Poznavanje normi i glavnih socijalnih pravila te ovladavanje temeljnim vokabularom predstavljaju socijalna znanja potrebna da bi se uspjelo kompetentno sudjelovati u raznim aktivnostima i stvoriti vršnjačke odnose – prijateljstva. S druge strane, socijalno razumijevanje se odnosi na predviđanje tuđih reakcija na određene situacije, razumijevanje tuđih osjećaja, sposobnost komuniciranja, suradnja, pokretanje interakcije, prihvaćanje kompromisa i druge. Navedene kompetencije ključne su za djelotvornu socijalnu interakciju (Katz i McClellan, 1999).

Socijalna umijeća

Katz i McClellan (1999) smatraju kako se socijalno umijeće stječe od najranijeg djetinjstva usklađivanjem djetetova ponašanja s tuđim – pronalaženjem zajedničkog jezika, razmjenjivanjem informacija i ispitivanjem sličnosti i razlika. S druge strane, socijalna umijeća uključuju posvećivanje pozornosti drugima i traženjem informacija od njih.

Socijalne dispozicije

Socijalne dispozicije odnose se na namjerna i usmjerena ponašanja prema određenim ciljevima. Katz i McClellan (1999) kao neke od važnih dispozicija navode: radoznalost, kreativnost, refleksivnost, pristupačnost, svadljivost, šaljivost itd. Autorice smatraju da postoje urođene dispozicije i one stečene iskustvom. Primjerice, dispozicija za učenje, znatiželju i privrženost drugim osobama su urođene dispozicije, dok se socijalne dispozicije uče iz iskustva.

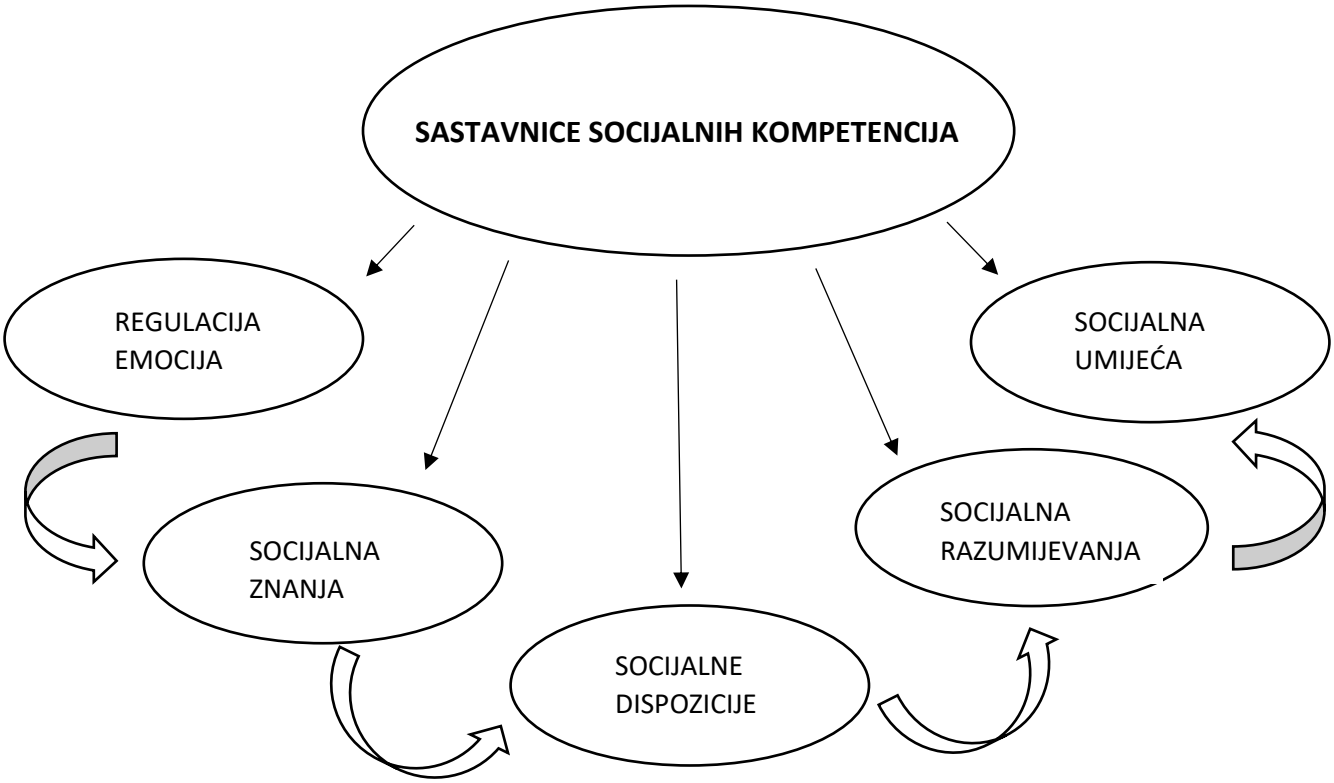

Slika 2. Sastavnice socijalnih vještina

4. STJECANJE SOCIJALNIH VJEŠTINA SUDJELOVANJEM U RADU PJEVAČKOG ZBORA

,,Ako se dijete uključi u aktivnost koju smatra sadržajnom i ugodnom, manje će osjećati nezadovoljstvo u drugim područjima svog života, uključujući i socijalne odnose" (Bruner 1986: prema Katz i McClellan, 1999:51)

Biti dijelom određene društvene zajednice pojedinca oplemenjuje na razne načine. Osim razvoja specifičnih sposobnosti, pojedinac ostvaruje vještine usmjerene na uspješnost u socijalizaciji: stvaranje kvalitetnih i uzajamnih odnosa te ostvarivanje osobnih afiniteta koji mu omogućuju prilagodbu na razne društvene situacije s kojima se susreće. Pojedinci koji u ranom djetinjstvu postanu dijelom specifične društvene zajednice, imaju velike mogućnosti za razvoj spomenutih vrijednosti: „…*Procesom socijalizacije, ali i personalizacije koja se uvijek mora uzimati u obzir, dijete se uči ponašati u vršnjačkoj skupini, uči poštovati pravila, nositi se s porazom i pobjedom. U vršnjačkoj skupini dijete zadovoljava potrebu za intimnošću, formira sliku o sebi, stječe socijalne vještine, uči pomagati, dijeliti i sutađivati" (*Kolak, 2010: prema Buljubašić Kuzmanović, Blažević 2015:73).

Katz i McClellan (1999) društvenu zajednicu smatraju skupinom u kojoj pojedinci zajednički mogu postići ono što ne bi mogli sami, a nedostatak osjećaja pripadnosti zajednici može ostaviti duboki trag na djetetov socijalnog razvoj. Autorice također naglašavaju važnost vršnjačih odnosa koji se stječu sudjelovanjem u određenoj zajednici: „*Važnost ranih odnosa s vršnjacima može se primijetiti i po tome što se djeca osjećaju manje stresno u nepoznatim situacijama u nazočnosti nekog drugog djeteta, pa čak i njima nepoznatog, nego kad su sama"* (Schwarz, 1972; prema Katz McClellan, 1999).

Prema mišljenjima raznih sociologa, u prošlosti je isključivo obitelj imala utjecaj na zadovoljavanje djetetove potrebe za zajedništvom i pripadnošću, dok je danas smatrano kako je djeci potrebna podrška iz vanjskih izvora. Poljski pedagog Janusz Korczak (2002; prema Katz i McClellan, 1999) tvrdi kako je dijete u ranom djetinjstvu potrebno uključiti u određenu društvenu zajednicu jer se time stvaraju temelji za izgradnju vještina i kompetencija koje će mu omogućiti ostvarivanje kvalitetnih socijalnih odnosa s drugima tijekom cijeloga života.

Zborsko pjevanje, između ostalog, može se definirati kao sredstvo socijalnog povezivanja. Sudjelovanje u zborskoj zajednici pojedince obogaćuje ne samo glazbenim znanjima, nego i onim bitnim socijalnim vještinama koje imaju značajnu ulogu u njihovom odrastanju i sazrijevanju. Prvenstveno, sudjelujući u zborskim aktivnostima zajedno s drugim pjevačima, pojedinci se uče timskom radu i zajedničkom stvaranju, a od njih se zahtjeva suradnja, pokazivanje interesa, dobra volja, pomaganje, dijeljenje, odricanje, iznošenje vlastitih, ali i uvažavanje tuđih ideja te prihvaćanje kompromisa.

Spomenute vještine omogućuju pojedincu da svoje osobne ciljeve i prioritete uspije uskladiti s ciljevima cijele grupe. Usklađivanje ovih zahtjeva, odnosno stvaranje takvog zajedništva između pojedinaca najčešće rezultira stvaranjem kvalitetnih prijateljskih odnosa često održavanih i van pjevačke zajednice u kojoj djeluju.

Nadalje, baveći se zborskim pjevanjem, pojedinac je okružen drugim ljudima sličnih interesa od kojih je svaki od njih individua s vlastitim stavovima, ponašanjima i uvjerenjima. Da bi se postiglo uspješno međusobno funkcioniranje, pojedinac se uči uvažavati i prihvaćati drugačije od sebe te poštovati i razmatrati tuđa mišljenja. Takvim pozitivnim ponašanjima, pojedinci se ne ustručavaju iznijeti svoje osobne stavove i uvjerenja čime automatski razvijaju osjećaj pripadnosti zajednici.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Uzorak

Istraživanje je provedeno na dvije skupine sudionika. Prvu skupinu činili su roditelji djece predškolske i rane školske dobi koji su uključeni u rad dječjeg zbora *Osječki zumbići* – po jedan roditelj za svako dijete. Istraživanjem je obuhvaćeno 68 roditelja.

Drugu skupinu sačinjavale su djevojke i žene uključene u rad ženskog pjevačkog zbora *Vokalni ansambl Brevis*, a koje su i same bile pjevačice dječjeg zbora *Osječki zumbići* kao djevojčice. Istraživanjem je obuhvaćeno 42 pjevačice[1].

Opća obilježja sudionika prikazana su u Tablici 3.

Tablica 3. Opća obilježja sudionika istraživanja s obzirom na skupinu

Obilježje	Djeca	Pjevačice
Spol [broj (%)]		
Muški	4 (6)	0 (0)
Ženski	64 (94)	42 (100)
Dob [medijan (interkvartilni raspon)]	10 (8 do 11)	26 (23 do 30)
Pjevačko iskustvo u zboru [medijan (interkvartilni raspon)]	4 (2 do 6)	15 (12 do 20)

5.2. Postupci i instrumenti

Prikupljanje podataka ovoga istraživanja realizirano je postupkom anketiranja, a kao instrument su korištena dva anketna upitnika namjenjena roditeljima djece pjevača predškolske i rane školske dobi te djevojkama i ženama zborskim pjevačicama.

---

[1] Dječji zbor Osječki zumbići i Vokalni ansambl Brevis zborovi su koji djeluju u sklopu Instituta za zborsku glazbu Polifonija Osijek. Institut njeguje i promovira umjetničku zborsku glazbu te okuplja oko 200 djece i mladih osoba od 4 do 30 godina pod vodstvom tima glazbenih stručnjaka. Dječji zbor Osječki zumbići osnovan je 1989. godine, a Vokalni ansambl Brevis 2006. U umjetničkom smislu, oba zbora su iznimno kvalitetna, a svoju su kvalitetu i rad do sada višestruko puta potrvdili u okviru različitih glazbenih festivala, natjecanja i projekata.

Prvi anketni upitnik sastavljen je kako bi se provelo istraživanje o mišljenjima i opažanjima roditelja vezanim uz odnos zborskog pjevanja i socijalnih vještina njihova djeteta/pjevača, a drugi anketni upitnik odnosi se na mišljenja i opažanja zborskih pjevačica vezanim uz odnos zborskog pjevanja i razvoj njihovih socijalnih vještina.

5.3. Statistički postupci

Kategorijski podatci predstavljeni su apsolutnim i relativnim frekvencijama. Numerički podatci opisani su medijanom i granicama interkvartilnog raspona. Normalnost raspodjele testirana je Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Procjena središnje vrijednosti (medijana) za pojedine socijalne vještine ocijenjena je 95 % rasponom pouzdanosti. Za ocjenu povezanosti korišten je Spearmanov koeficijent korelacije ρ. Razlike u razdiobi ocjena samoprocjene pojedinih socijalnih vještina između promatranih skupina sudionika testirana je Fisher-Freeman-Haltonovim egzaktnim testom. Sve *P* vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti postavljena je na $\alpha = 0{,}05$. Za statističku analizu korišten je statistički program SPSS (inačica 16.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD).

5.4. Hipoteze i istraživačka pitanja

Cilj je ovoga istraživanja utvrditi povezanost nekih socijalnih vještina i aktivnog sudjelovanja u radu pjevačkog zbora. Istraživanje polazi od sljedećih istraživačkih pitanja i hipoteza:

Glavna hipoteza: Zborsko pjevanje pozitivno utječe na razvoj različitih socijalnih vještina djece

Istraživanjem mišljenja i opažanja roditelja željelo se utvrditi:

1. Primjećuju li roditelji utjecaj aktivnosti zborskog pjevanja na razvoj socijalnih vještina svoje djece?

H1: Roditelji procjenjuju da zborsko pjevanje pozitivno utječe na razvoj socijalnih vještina njihove djece

2. Za koje socijalne vještine roditelji procjenjuju da ih njihovo dijete najbolje razvija sudjelujući u radu pjevačkog zbora, a za koje najmanje?
H2: Roditelji procjenjuju da pjevajući u zbor djeca usvajaju pozitivne radne navike, uče se timskom radu, razvija se u prilagodljiviju, tolerantniju i društveniju osobu.

3. Postoji li razlika u procjeni pozitivnih socijalnih vještina koje se razvijaju u odnosu na dob djece?
H3: Roditelji primjećuju statistički značajniji razvoj socijalnih vještina kod starije djeca

4. Postoji li razlika u procjeni pozitivnih socijalnih vještina koje se razvijaju u odnosu na razdoblje (godine) provedeno u zboru?
H4: Postoji statistički značajna povezanost između godina provedenih u zboru i procjene razvoja socijalnih vještina pri čemu roditelji djece koja duže pjevaju, značajnije procjenjuju da su njihova djeca sudjelovanjem razvila određene socijalne vještine.

Istraživanjem mišljenja pjevačica s dugogodišnjim iskustvom pjevanja u zboru željelo se utvrditi:

5. Smatraju li ispitanice da su pjevanjem u zboru razvile neke svoje socijalnih vještine?
H5: Ispitanice procjenjuju da je zborsko pjevanje pozitivno utjecalo na razvoj njihovih socijalnih vještina

6. Za koje socijalne vještine ispitanice procjenjuju da su ih razvile sudjelujući u radu pjevačkog zbora, a za koje smatraju da nisu?
H6: Ispitanice procjenjuju da su pjevajući u zboru usvojile pozitivne radne navike, naučile se timskom radu, razvile se u prilagodljiviju, tolerantniju i društveniju osobu.

7. Postoji li razlika u procjeni pozitivnih socijalnih vještina koje se razvijaju u odnosu na razdoblje (godine) provedeno u zboru?

H7: Postoji statistički značajna povezanost između godina provedenih u zboru i procjene razvoja socijalnih vještina pri čemu pjevačice koje duže pjevaju, značajnije procjenjuju da su sudjelovanjem razvile određene socijalne vještine.

8. Postoji li povezanost između procjene stupnja slaganja u vezi razvoja određenih socijalnih vještina kod svih navedenih vještina kod obje skupine ispitanika

H8: Nema statistički značajne razlike između procjene onih socijalnih vještina koje se razvijaju, odnosno ne razvijaju sudjelovanjem u zboru.

6. REZULTATI I RASPRAVA

6.1. Mišljenja i opažanja roditelja o razvoju socijalnih vještina njihova djeteta/pjevača

Najveći udio roditelja, njih 98 %, u potpunosti se ili djelomično slaže s tvrdnjom da se sudjelovanjem u zborskim aktivnostima njihovo dijete uči timskom radu te usvaja pozitivne radne navike. S tvrdnjama da pjevajući u zboru njihovo dijete razvija osjećaj pripadnosti zajednici u kojoj djeluje te da zborsko pjevanje omogućuje njihovom djetetu lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini u potpunosti se ili djelomično slaže 94 % ispitanih roditelja. S procjenom da je sudjelovanje u zboru pozitivno doprinijelo socijalnom razvoju njihovog djeteta u potpunosti se ili djelomično složilo 91 % roditelja. Isti udio roditelja u potpunosti se ili djelomično složilo s tvrdnjama da sudjelovanjem u zborskoj zajednici njihovo dijete razvija želju za socijalnom interakcijom s drugom djecom i uči se poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti (tablica 2).

Roditelji se u najvećoj mjeri ne slažu s tvrdnjama da su zbog pjevanja u zboru njihova djeca usvojila neke negativne socijalne vještine. S tvrdnjom da je zbog pjevanja u zboru njihovo dijete sklonije ogovaranju prijatelja u potpunosti se ili djelomično ne slaže 91 % roditelja. Nešto je manji udio roditelja, njih 87 %, koji se u potpunosti ili djelomično ne slažu s tvrdnjom da je zbog pjevanja u zboru njihovo dijete sklono optuživanju drugih za neuspjeh (tablica 4).

Tablica 4. Samoprocjena roditelja o razvoju socijalnih vještina njihova djeteta/pjevača

Socijalna vještina	Broj (%) odgovora*				
	1	2	3	4	5
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	0 (0)	1 (1)	5 (7)	17 (25)	45 (66)
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0 (0)	0 (0)	1 (1)	13 (19)	54 (79)
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	0 (0)	0 (0)	4 (6)	11 (16)	53 (78)
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0 (0)	0 (0)	4 (6)	21 (31)	43 (63)
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	1 (1)	0 (0)	17 (25)	26 (38)	24 (35)
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0 (0)	3 (4)	17 (25)	26 (38)	22 (32)
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	0 (0)	3 (4)	19 (28)	20 (29)	26 (38)
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	0 (0)	3 (4)	13 (19)	24 (35)	28 (41)
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	0 (0)	1 (1)	5 (7)	19 (28)	43 (63)
Razvijanje osjećaja empatije	2 (3)	0 (0)	10 (15)	27 (40)	29 (43)
Učenje nošenja s neuspjesima	0 (0)	0 (0)	16 (24)	30 (44)	22 (32)
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	0 (0)	2 (3)	8 (12)	22 (32)	36 (53)
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	0 (0)	2 (3)	14 (21)	23 (34)	29 (43)
Češće praćenje zadanih uputa	1 (1)	2 (3)	12 (18)	28 (41)	25 (37)
Lakše suočavanje sa strahom	0 (0)	3 (4)	17 (25)	21 (31)	27 (40)
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	1 (1)	3 (4)	31 (46)	22 (32)	11 (16)
Razvijanje samokontrole	0 (0)	3 (4)	17 (25)	24 (35)	24 (35)
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	1 (1)	0 (0)	16 (24)	21 (31)	30 (44)
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	50 (74)	9 (13)	7 (10)	1 (1)	1 (1)
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	53 (78)	9 (13)	5 (7)	0 (0)	1 (1)
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	11 (16)	10 (15)	27 (40)	11 (16)	9 (13)
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	0 (0)	3 (4)	28 (41)	19 (28)	18 (26)
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	0 (0)	4 (6)	10 (15)	21 (31)	33 (49)
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	0 (0)	0 (0)	6 (9)	18 (26)	44 (65)

* 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem

Od šest socijalnih vještina koje je najveći udio roditelja procijenio visokim ocjenama (učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika; razvijanje osjećaja pripadnosti

zajednici u kojoj djeluje; lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini; razvijanje želje za socijalnom interakcijom; učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti; pozitivan doprinos socijalnom razvoju), samo je posljednja (pozitivan doprinos socijalnom razvoju) povezana s dobi djeteta, a niti jedna od njih nije povezana s pjevačkim iskustvom u zboru (tablice 5 i 6).

Učenje nošenja s neuspjesima socijalna je vještina koja je najjače povezana i s dobi djeteta (Spearmanov $\rho = 0{,}417$, $P < 0{,}001$) i s pjevačkim iskustvom u zboru (Spearmanov $\rho = 0{,}460$, $P < 0{,}001$) (tablice 5 i 6).

Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima povezan je s pjevačkim iskustvom u zboru (Spearmanov $\rho = 0{,}303$, $P = 0{,}012$), ali nije povezan s dobi djeteta/pjevača (Spearmanov $\rho = 0{,}203$, $P = 0{,}098$) (tablice 5 i 6).

Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća i češće praćenje zadanih uputa socijalne su vještine koje su povezane samo s dobi djeteta/pjevača, a nisu povezane s pjevačkim iskustvom u zboru (tablice 5 i 6).

Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline, veća sklonost za pružanje pomoći drugima, učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa i bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore povezani su i s dobi djeteta/pjevača i s pjevačkim iskustvom u zboru (tablice 5 i 6).

Tablica 5. Ocjena povezanosti samoprocjene roditelja o razvoju socijalnih vještina njihova djeteta/pjevača i dobi djeteta

Socijalna vještina	Ocjena povezanosti s dobi djeteta	
	Spearmanov koeficijent korelacije ρ	*P*
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	0,096	0,436
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0,171	0,163
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	-0,013	0,916
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0,023	0,854
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	0,288	**0,017**
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0,369	**0,002**
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	0,247	**0,043**

Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	0,315	**0,009**
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	0,074	0,551
Razvijanje osjećaja empatije	0,162	0,187
Učenje nošenja s neuspjesima	0,417	**< 0,001**
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	0,035	0,776
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	0,096	0,437
Češće praćenje zadanih uputa	0,257	**0,034**
Lakše suočavanje sa strahom	0,077	0,531
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	0,300	**0,013**
Razvijanje samokontrole	0,204	0,096
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	0,194	0,113
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	-0,123	0,316
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	-0,052	0,673
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	-0,194	0,113
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	0,014	0,910
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	0,203	0,098
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	0,270	**0,026**

Tablica 6. Ocjena povezanosti samoprocjene roditelja o razvoju socijalnih vještina njihova djeteta/pjevača i pjevačkog iskustva u zboru

Socijalna vještina	Ocjena povezanosti s pjevačkim iskustvom u zboru	
	Spearmanov koeficijent korelacije ρ	*P*
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	0,100	0,417
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0,074	0,547
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	-0,002	0,984
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0,126	0,305
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	0,208	0,089
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0,309	**0,010**
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	0,259	**0,033**
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	0,341	**0,004**
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	0,082	0,508
Razvijanje osjećaja empatije	0,158	0,198
Učenje nošenja s neuspjesima	0,460	**< 0,001**
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	0,062	0,616
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	0,107	0,387

Češće praćenje zadanih uputa	0,227	0,063
Lakše suočavanje sa strahom	0,127	0,303
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	0,340	**0,005**
Razvijanje samokontrole	0,181	0,139
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	0,223	0,068
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	-0,082	0,508
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	-0,132	0,284
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	-0,214	0,080
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	0,022	0,858
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	0,303	**0,012**
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	0,221	0,069

6.2. Mišljenja i opažanja zborskih pjevača o razvoju njihovih socijalnih vještina

Sve pjevačice se u potpunosti (88 %) ili djelomično (12 %) slažu s tvrdnjom da se sudjelovanjem u zborskim aktivnostima uče timskom radu te usvajaju pozitivne radne navike. Vrlo je visok udio pjevačica koje se u potpunosti ili djelomično slažu s tvrdnjom da pjevajući u zboru razvijaju osjećaj pripadnosti zajednici u kojoj djeluju, njih 95 %. Potpuno ili djelomično slaganje s tvrdnjama da sudjelujući u radu zbora razvijaju želju za socijalnom interakcijom, uče se poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti te primjećuju pozitivan doprinos njihovom socijalnom razvoju izrazilo je 93 % pjevačica. Snažnu privrženost zborskoj zajednici i zborskim prijateljima najvećim je ocjenama (4 ili 5) ocijenilo 90 % pjevačica (tablica 7).

Pjevačice se u najvećoj mjeri ne slažu s tvrdnjama da su zbog pjevanja u zboru usvojile neke negativne socijalne vještine. S tvrdnjom da su zbog pjevanja u zboru sklone optuživanju drugih za neuspjeh u potpunosti se ili djelomično ne slaže 86 % pjevačica, a da su zbog istoga sklonije ogovaranju prijatelja u potpunosti se ili djelomično ne slaže 81 % pjevačica (tablica 7).

Tablica 7. Samoprocjena pjevačica o razvoju njihovih socijalnih vještina

Socijalna vještina	Broj (%) odgovora*				
	1	2	3	4	5
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	0 (0)	1 (2)	2 (5)	12 (29)	27 (64)

Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5 (12)	37 (88)
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	0 (0)	0 (0)	2 (5)	10 (24)	30 (71)
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0 (0)	0 (0)	7 (17)	13 (31)	22 (52)
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	0 (0)	2 (5)	7 (17)	9 (21)	24 (57)
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0 (0)	5 (12)	8 (19)	12 (29)	17 (40)
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	1 (2)	0 (0)	9 (21)	19 (45)	13 (31)
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	0 (0)	0 (0)	5 (12)	15 (36)	22 (52)
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	0 (0)	1 (2)	2 (5)	6 (14)	33 (79)
Razvijanje osjećaja empatije	0 (0)	0 (0)	5 (12)	14 (33)	23 (55)
Učenje nošenja s neuspjesima	0 (0)	3 (7)	5 (12)	13 (31)	21 (50)
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	1 (2)	5 (12)	10 (24)	7 (17)	19 (45)
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	2 (5)	4 (10)	9 (21)	12 (29)	15 (36)
Češće praćenje zadanih uputa	0 (0)	1 (2)	7 (17)	13 (31)	21 (50)
Lakše suočavanje sa strahom	3 (7)	3 (7)	7 (17)	15 (36)	14 (33)
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	2 (5)	4 (10)	12 (29)	15 (36)	9 (21)
Razvijanje samokontrole	0 (0)	2 (5)	5 (12)	15 (36)	20 (48)
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	1 (2)	4 (10)	7 (17)	18 (43)	12 (29)
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	26 (62)	10 (24)	4 (10)	0 (0)	2 (5)
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	26 (62)	8 (19)	4 (10)	3 (7)	1 (2)
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	12 (29)	5 (12)	10 (24)	10 (24)	5 (12)
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	1 (2)	1 (2)	18 (43)	12 (29)	10 (24)
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	0 (0)	1 (2)	3 (7)	6 (14)	32 (76)
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	0 (0)	1 (2)	2 (5)	4 (10)	35 (83)

* 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem

Niti jedna od šest socijalnih vještina koje je najveći udio pjevačica procijenio visokim ocjenama (učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika; razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje; razvijanje želje za socijalnom interakcijom; učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti; pozitivan doprinos socijalnom razvoju; osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima) nije povezana niti s dobi pjevačica niti s njihovim pjevačkim iskustvom u zboru (tablice 8 i 9).

Sigurnost u predstavljanju sebe drugima, povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja te povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi vještine su koje su povezane i s dobi pjevačica i s njihovim pjevačkim iskustvom u zboru (tablice 8 i 9).

Socijalne vještine boljeg upravljanja vlastitim emocijama i lakše prilagodbe zahtjevima okoline te razvijanja osjećaja empatije povezane su s pjevačkim iskustvom u zboru, ali nisu povezane s dobi ispitanih pjevačica (tablice 8 i 9).

Tablica 8. Ocjena povezanosti samoprocjene pjevačica o razvoju njihovih socijalnih vještina i dobi

Socijalna vještina	Ocjena povezanosti s dobi	
	Spearmanov koeficijent korelacije ρ	*P*
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	-0,104	0,510
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0,055	0,731
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	0,123	0,439
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0,179	0,257
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	-0,202	0,199
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0,029	0,853
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	-0,145	0,358
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	-0,039	0,804
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	-0,094	0,552
Razvijanje osjećaja empatije	0,087	0,583
Učenje nošenja s neuspjesima	0,087	0,584
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	0,390	**0,011**
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	0,458	**0,002**
Češće praćenje zadanih uputa	-0,063	0,691
Lakše suočavanje sa strahom	0,279	0,074
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	-0,011	0,944
Razvijanje samokontrole	0,104	0,511
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	0,180	0,255
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	0,087	0,586
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	0,095	0,551
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	0,331	**0,032**
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	-0,087	0,583
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	0,067	0,671
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	0,181	0,252

Tablica 9. Ocjena povezanosti samoprocjene pjevačica o razvoju njihovih socijalnih vještina i pjevačkog iskustva u zboru

Socijalna vještina	Ocjena povezanosti s pjevačkim iskustvom u zboru	
	Spearmanov koeficijent korelacije ρ	*P*
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	0,025	0,875
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0,006	0,969
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	0,176	0,265
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0,319	**0,040**
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	-0,050	0,755
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0,386	**0,012**
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	0,014	0,929
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	-0,016	0,921
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	-0,040	0,802
Razvijanje osjećaja empatije	0,381	**0,013**
Učenje nošenja s neuspjesima	0,060	0,705
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	0,457	**0,002**
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	0,465	**0,002**
Češće praćenje zadanih uputa	0,296	0,057
Lakše suočavanje sa strahom	0,254	0,105
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	0,196	0,214
Razvijanje samokontrole	0,139	0,379
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	0,011	0,943
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	0,007	0,965
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	0,054	0,734
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	0,396	**0,009**
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	0,005	0,974
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	0,086	0,589
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	0,215	0,172

Tablica 10. Prikaz sveukupnih rezultata svih socijalnih vještina

Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	1 (1)	1 (2)	2 (2)
3	5 (7)	2 (5)	7 (6)
4	17 (25)	12 (29)	29 (26)
5	45 (66)	27 (64)	72 (65)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
3	1 (1)	0 (0)	1 (1)
4	13 (19)	5 (12)	18 (16)
5	54 (79)	37 (88)	91 (83)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
3	4 (6)	2 (5)	6 (5)
4	11 (16)	10 (24)	21 (19)
5	53 (78)	30 (71)	83 (75)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	Broj (%) odgovora		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
3	4 (6)	7 (17)	11 (10)
4	21 (31)	13 (31)	34 (31)
5	43 (63)	22 (52)	65 (59)
Ukupno	68	42	110

Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	1 (1)	0 (0)	1 (1)
2	0 (0)	2 (5)	2 (2)

3	17 (25)	7 (17)	24 (22)
4	26 (38)	9 (21)	35 (32)
5	24 (35)	24 (57)	48 (44)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	3 (4)	5 (12)	8 (7)
3	17 (25)	8 (19)	25 (23)
4	26 (38)	12 (29)	38 (35)
5	22 (32)	17 (40)	39 (35)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	0 (0)	1 (2)	1 (1)
2	3 (4)	0 (0)	3 (3)
3	19 (28)	9 (21)	28 (25)
4	20 (29)	19 (45)	39 (35)
5	26 (38)	13 (31)	39 (35)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	3 (4)	0 (0)	3 (3)
3	13 (19)	5 (12)	18 (16)
4	24 (35)	15 (36)	39 (35)
5	28 (41)	22 (52)	50 (45)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	1 (1)	1 (2)	2 (2)
3	5 (7)	2 (5)	7 (6)
4	19 (28)	6 (14)	25 (23)
5	43 (63)	33 (79)	76 (69)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Razvijanje osjećaja empatije	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	2 (3)	0 (0)	2 (2)
3	10 (15)	5 (12)	15 (14)
4	27 (40)	14 (33)	41 (37)
5	29 (43)	23 (55)	52 (47)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Učenje nošenja s neuspjesima	Broj (%) odgovora		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	0 (0)	3 (7)	3 (3)
3	16 (24)	5 (12)	21 (19)
4	30 (44)	13 (31)	43 (39)
5	22 (32)	21 (50)	43 (39)
Ukupno	68	42	110

Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	0 (0)	1 (2)	1 (1)
2	2 (3)	5 (12)	7 (6)
3	8 (12)	10 (24)	18 (16)
4	22 (32)	7 (17)	29 (26)
5	36 (53)	19 (45)	55 (50)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	0 (0)	2 (5)	2 (2)
2	2 (3)	4 (10)	6 (5)
3	14 (21)	9 (21)	23 (21)
4	23 (34)	12 (29)	35 (32)
5	29 (43)	15 (36)	44 (40)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Češće praćenje zadanih uputa	Broj (%) odgovora		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	1 (1)	0 (0)	1 (1)

2	2 (3)	1 (2)	3 (3)
3	12 (18)	7 (17)	19 (17)
4	28 (41)	13 (31)	41 (37)
5	25 (37)	21 (50)	46 (42)
Ukupno	68	42	110

Lakše suočavanje sa strahom	Broj (%) odgovora		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	0 (0)	3 (7)	3 (3)
2	3 (4)	3 (7)	6 (5)
3	17 (25)	7 (17)	24 (22)
4	21 (31)	15 (36)	36 (33)
5	27 (40)	14 (33)	41 (37)
Ukupno	68	42	110

Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	1 (1)	2 (5)	3 (3)
2	3 (4)	4 (10)	7 (6)
3	31 (46)	12 (29)	43 (39)
4	22 (32)	15 (36)	37 (34)
5	11 (16)	9 (21)	20 (18)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Razvijanje samokontrole	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	3 (4)	2 (5)	5 (5)
3	17 (25)	5 (12)	22 (20)
4	24 (35)	15 (36)	39 (35)
5	24 (35)	20 (48)	44 (40)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	1 (1)	1 (2)	2 (2)
2	0 (0)	4 (10)	4 (4)
3	16 (24)	7 (17)	23 (21)
4	21 (31)	18 (43)	39 (35)
5	30 (44)	12 (29)	42 (38)

Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	50 (74)	26 (62)	76 (69)
2	9 (13)	10 (24)	19 (17)
3	7 (10)	4 (10)	11 (10)
4	1 (1)	0 (0)	1 (1)
5	1 (1)	2 (5)	3 (3)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	53 (78)	26 (62)	79 (72)
2	9 (13)	8 (19)	17 (15)
3	5 (7)	4 (10)	9 (8)
4	0 (0)	3 (7)	3 (3)
5	1 (1)	1 (2)	2 (2)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	11 (16)	12 (29)	23 (21)
2	10 (15)	5 (12)	15 (14)
3	27 (40)	10 (24)	37 (34)
4	11 (16)	10 (24)	21 (19)
5	9 (13)	5 (12)	14 (13)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
1	0 (0)	1 (2)	1 (1)
2	3 (4)	1 (2)	4 (4)
3	28 (41)	18 (43)	46 (42)
4	19 (28)	12 (29)	31 (28)
5	18 (26)	10 (24)	28 (25)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	Broj (%) odgovora*		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	4 (6)	1 (2)	5 (5)
3	10 (15)	3 (7)	13 (12)
4	21 (31)	6 (14)	27 (25)
5	33 (49)	32 (76)	65 (59)
Ukupno	68	42	110

* suma postotaka u nekim stupcima različita je od 100 zbog zaokruživanja

Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	Broj (%) odgovora		
	Roditelji	Pjevačice	Ukupno
2	0 (0)	1 (2)	1 (1)
3	6 (9)	2 (5)	8 (7)
4	18 (26)	4 (10)	22 (20)
5	44 (65)	35 (83)	79 (72)
Ukupno	68	42	110

6.3. Usporedba mišljenja i opažanja zborskih pjevača o razvoju njihovih socijalnih vještina s mišljenjima i opažanjima roditelja o razvoju socijalnih vještina njihove djece/pjevača

Sa središnjom (medijalnom) ocjenom manjom od 4 ocijenjene su samo tri od 24 procjenjivane socijalne vještine u obje skupine sudionika istraživanja (sklonost optuživanju drugih za neuspjeh, povećana sklonost ogovaranju prijatelja, povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi) i jedna u skupini roditelja koji su procjenjivali razvoj socijalnih vještina svoje djece/pjevača (bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore). Središnja ocjena za sklonost optuživanju drugih za neuspjeh i povećanu sklonost ogovaranju prijatelja u obje je skupine bila jedan, a povećanu sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi obje su skupine ocijenile središnjom ocjenom tri (tablica 10).

Tablica 10. Središnje vrijednosti samoprocjene o razvoju socijalnih vještina s obzirom na ispitivanu skupinu

Socijalna vještina	Roditelji za djecu/pjevače (N = 68)		Pjevačice (N = 42)	
	Medijan	95 % raspon pouzdanosti	Medijan	95 % raspon pouzdanosti
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	5	5 do 5	5	4,185 do 5
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	5	5 do 5	5	5 do 5
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	5	5 do 5	5	5 do 5
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	5	5 do 5	5	4 do 5
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	4	4 do 4	5	4 do 5
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	4	4 do 4	4	4 do 5
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	4	4 do 4,553	4	4 do 4
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	4	4 do 5	5	4 do 5
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	5	5 do 5	5	5 do 5
Razvijanje osjećaja empatije	4	4 do 5	5	4 do 5
Učenje nošenja s neuspjesima	4	4 do 4	4,5	4 do 5
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	5	4 do 5	4	3 do 5
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	4	4 do 5	4	3,185 do 4,815
Češće praćenje zadanih uputa	4	4 do 4	4,5	4 do 5
Lakše suočavanje sa strahom	4	4 do 5	4	4 do 4
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	3	3 do 4	4	3 do 4
Razvijanje samokontrole	4	4 do 4	4	4 do 5
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	4	4 do 5	4	4 do 4
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	1	1 do 1	1	1 do 2
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	1	1 do 1	1	1 do 2
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	3	3 do 3	3	2 do 3,815
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	4	3 do 4	4	3 do 4
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	4	4 do 5	5	5 do 5
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	5	5 do 5	5	5 do 5

Razdioba odgovora o samoprocjeni razvoja socijalnih vještina pjevačica i samoprocjeni roditelja o razvoju socijalnih vještina njihove djece/pjevača razlikovala se u 6 od 24 procjenjivane socijalne vještine (tablica 11). Samo je jedna od njih (pozitivan doprinos socijalnom razvoju) među pet socijalnih vještina koje je najveći udio sudionika u obje grupe procijenio ocjenama 4 ili 5.

Tablica 11. Usporedba razdioba odgovora o samoprocjeni razvoja socijalnih vještina pjevačica i samoprocjeni roditelja o razvoju socijalnih vještina njihove djece/pjevača

Socijalna vještina	*P**
Razvijanje želje za socijalnom interakcijom	0,928
Učenje timskom radu i usvajanje pozitivnih radnih navika	0,646
Razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici u kojoj djeluje	0,673
Lakše prilagođavanje novim situacijama i promjenama u okolini	0,173
Aktivnije slušanje - usmjeravanje pažnje na ono što druga osoba govori i osjeća	**0,029**
Bolje upravljanje vlastitim emocijama i lakša prilagodba zahtjevima okoline	0,312
Veća sklonost za pružanje pomoći drugima	0,204
Učenje lakšeg prihvaćanja kompromisa	0,397
Učenje poštovanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti	0,285
Razvijanje osjećaja empatije	0,578
Učenje nošenja s neuspjesima	**0,020**
Sigurnost u predstavljanju sebe drugima	**0,030**
Povećana sloboda u održavanju razgovora i postavljanju pitanja	0,238
Češće praćenje zadanih uputa	0,707
Lakše suočavanje sa strahom	0,186
Bolja reakcija na zadirkivanje i prigovore	0,312
Razvijanje samokontrole	0,365
Povećana sklonost zauzimanju za prijatelje	**0,031**
Sklonost optuživanju drugih za neuspjeh	0,398
Povećana sklonost ogovaranju prijatelja	0,127
Povećana sklonost isticanju i zauzimanju za svoje mjesto u grupi	0,304
Bolje i lakše prihvaćanje pohvala	0,827
Osjećaj snažne privrženosti zborskoj zajednici i zborskim prijateljima	**0,039**
Pozitivan doprinos socijalnom razvoju	**0,044**

* Fisher-Freeman-Haltonov egzaktni test

7. ZAKLJUČAK

Zborsko pjevanje ima višenamjensku funkciju: ostvarivanje pjevača kao pojedinca i njegovih glazbenih, ali i osobnih znanja, sposobnosti i vještina te ostvarivanje usmjereno na pjevački zbor kao jedinstveni instrument s težnjom stvaranja skladne i homogene zajednice. Provedeno istraživanje, čiji je težišni cilj bio je istražiti na koji način utječe aktivno sudjelovanje u zborskoj zajednici na razvoj socijalnih vještina pjevača, odnosilo se na dobno različite pjevače koji djeluju u istoj zborskoj zajednici: djeca predškolske i rane školske dobi te djevojke i žene pjevačice s dugogodišnjim iskustvom pjevanja u istom zboru. Prvi anketni upitnik ispunjavali su roditelji djece pjevača, a drugi anketni upitnik prikazuje osobna mišljenja i opažanja djevojaka i žena pjevačica.

Istraživanjem se nastojalo ispitati koje se socijalne vještine razvijaju sudjelujući u zboru, postoji li razlika u procjeni pozitivnih socijalnih vještina koje se razvijaju u odnosu na godine provedene u zboru, postoji li statistički značajna povezanost između godina provedenih u zboru i procjena razvoja socijalnih vještina te postoji li povezanost između procjene stupnja slaganja u vezi razvoja određenih socijalnih vještina kod svih navedenih vještina kod obje skupine ispitanika.

Rezultati istraživanja, prema mišljenjima i opažanjima obje skupine ispitanika, u najvećoj su mjeri pokazali da sudjelovanje u zborskoj zajednici pozitivno doprinosi razvoju socijalnih vještina pjevača. Prema odgovorima ispitanika, socijalne vještine koje se najbolje razvijaju sudjelovanjem u radu pjevačkog zbora su: timski rad, usvajanje pozitivnih radnih navika, osjećaj pripadnosti zajednici, lakše prilagođavanje novim situacijama, socijalni razvoj djeteta te želja za socijalnom interakcijom. Također je utvrđeno da postoji statistički značajna povezanost između godina provedenih u zboru i procjena razvoja socijalnih vještina. Usporedba odgovora o samoprocjeni razvoja socijalnih vještina pjevačica i samoprocjeni roditelja o razvoju socijalnih vještina njihove djece pjevača pokazuje izrazito visok stupanj slaganja u procjenjivanju razvoja socijalnih vještina kod obje skupine ispitanika.

Prema navedenim činjenicama može se zaključiti da na razvoj socijalnih vještina obje skupine pjevača uvelike utječe zdrava i pozitivna klima pjevačke zajednice u kojoj pjevači djeluju, kroz koju odrastaju te izgrađuju vlastiti osobni i pjevački identitet.

8. SAŽETAK

Zborsko pjevanje i socijalne vještine pjevača

Zborsko pjevanje aktivnost je koja obogaćuje pojedinca na više razina. Osim razvijanja određenih glazbenih sposobnosti i znanja, pojedinac razvija one socijalne vještine koje znatno doprinose uspješnoj prilagodbi u socijalnom okruženju, omogućuju kvalitetnu interakciju s drugima te izravno utječu na osobnu sreću i zadovoljstvo pojedinca. Cilj je ovoga rada navesti glavne karakteristike zborskog pjevanja i socijalnih vještina te istražiti utječe li aktivno sudjelovanje u zborskoj zajednici na razvoj određenih socijalnih vještina pjevača. Istraživanje se provodilo s dvije različite skupine ispitanika koje su činili roditelji djece pjevača predškolske i rane školske dobi te djevojke i žene koje imaju dugogodišnje iskustvo pjevanja u istoj zborskoj zajednici. Rezultati istraživanja u najvećoj su mjeri pokazali da sudjelovanje u zborskoj zajednici pozitivno doprinosi razvoju socijalnih vještina pjevača. Istraživanje je također uključivalo usporedbu odgovora o samoprocjeni razvoja socijalnih vještina pjevačica i samoprocjeni roditelja o razvoju socijalnih vještina njihove djece pjevača koja je rezultirala visokim stupnjem slaganja kod obje skupine ispitanika.

Ključne riječi: Zborsko pjevanje, pjevači, socijalne vještine, socijalizacija

9. SUMMARY

Choral singing and singers' social skills

Choral singing is an activity enriching the individual on multiple levels. Apart from developing certain mu cansical abilities and knowledge, an individual also develops social skills which help them adapt to the social environment successfully, enable quality interactions with others and directly affect their personal happiness and satisfaction. This thesis aims to list the main characteristics of both choral singing as well as social skills and furthermore explore whether active participation in a choral community affects an individual's development of certain social skills. The research was conducted among two different groups of examinees consisting of preschool and primary school singers' parents as well as girls and women with years of experience singing in the same choir community. The results of the research indicate that participation in choir communities significantly benefits the development of singers' social skills. Moreover, an answer comparison of singers' own self-assessment and also their parents' assessment of their social skill development was included in the research, which resulted in a consistent mutual agreement of both groups of examinees.

Key words: Choral singing, singers, social skills, socialization

10. LITERATURA

- Ajduković, M. i Pečnik, N. (1994) Nenasilno rješavanje sukoba. Zagreb: Alinea.
- Begić, A., Šulentić Begić, J. i Grundler, E. (2016). Glazbene aktivnost učenika kao protuteža negativnim utjecajima današnjice. Artos, (5).
- Buljubašić-Kuzmanović, V. & Blažević, I. (2015) Školski kurikulum u funkciji razvoja socijalnih vještina učenika. *Pedagogijska istraživanja*, 12 (1-2), 71-84.
- Dodig Baučić, S. (2016) Uloga zborskog pjevanja u identifikaciji mladih. *Bašćanski glasi: južnohrvatski etnomuzikološki godišnjak*, 12 (1), 209-223.
- Jurčević Lozančić, A. (2016) Socijalne kompetencije u ranome djetinjstvu. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Katz, L. G., McClellan, D. I. (1999), Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa.
- Malkić Aličković, A. (2017). Ispitivanje socijalnih vještina učenika osnovnoškolske dobi u odnosu na dob i spol. Školski vjesnik, 66 (3.), 379-400.
- Merrell, K. W. i Gimpel, G. A. (1998). Social Skills of Children and Adolescents: Conceptualization, Assessment, Treatment. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mlinarević, V., i Brust Nemet, M., (2012). Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet u Osijeku.
- *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Proleta, J., Svalina, V. (2011), *Odgojna uloga izvannastavnih aktivnosti*, Život i škola Vol.2, No.26, 134 – 153.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). Pjevanje u nastavi glazbe. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Radočaj-Jerković, A. (2018). Oblici i stilovi komuniciranja dirigenta s pjevačkim zborom. Zbornik radova 2. međunarodnog znanstvenog i umjetničkog simpozija o pedagogiji u

umjetnosti: Komunikacija i interakcija umjetnosti i pedagogije. Radočaj-Jerković, A. (ur.). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku, 401- 413.

- Rojko, P. (1996), *Metodika nastave glazbe: teorijsko – tematski aspekti*, Osijek: Pedagoški fakultet.
- Rojko, P. (2012), *Metodika nastave glazbe: Teorijsko – tematski aspekti (Glazbena nastava u općeobrazovnoj školi)*, Zagreb, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Pedagoški fakultet.
- Šiljković, Ţ., Rajić, V., Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Odgojne znanosti, 9(2), 113-145.
- Žižak, A. (2003): Konceptualni aspekti učenja socijalnih vještina. Kriminologija i socijalna integracija. 11 (2). 107-115.

11. PRILOZI